
Марија Стевановић
Професор српског језика и
књижевности
Партизански пут 21, 17500 Врање

Стручни рад
Методичка пракса број 1. 2017
УДК: 37.012
стр. 117 - 128

ОБРАДА НАРОДНЕ БАЈКЕ „ЗМИЈА МЛАДОЖЕЊА”

Резиме: Кроз обраду бајке „Змија младожења” ученицима ће бити истакнуте одлике бајке које већ познају. Указаће се и на остале карактеристикама народне бајке, са којима ученици до сада нису упознати: начин развијања теме, компарација ове бајке са делима која имају сличну тематику, уочавање тока фабуле и разграничавање главних и споредних тренутака у овом епском делу. Кроз обраду бајке уочаваће се и карактеристике појединих приповедачких поступака. Кроз разговор са ученицима такође ће се означавати места која нам говоре о поступцима и понашањима главних актера. Истицаће се места у којима наилазимо на занимљива размишљања о човеку и животу.

У наставном раду приликом обраде ове бајке показано је како поступке обраде не би требало понављати. На кој начин ћемо одређеном делу прићи зависи од његове природе. Између осталих циљева часа треба издвојити оспособљавање ученика за самостално читање и разумевање и доживљавање прочитаног, као и усвајање књижевнотеоријских појмова предвиђених планом и програмом за одређени разред.

Кључне речи: народна бајка, образовни циљеви, васпитни циљеви, функционални циљеви, анализа ликова, поруке бајке.

УВОД

Рад на интерпретацији народне бајке "Змија младожења" подразумева фронтални и групни облик рада. Како се приликом обраде ове народне бајке ученици упознају са неким карактеристикама бајке које им до сада нису биле познате, на једном делу часа мора бити примењен фронтални облик рада. У овом сегменту часа наставник наводи ученике на индуктивне и дедуктивне закључке о карактеристикама народне бајке као значајног облика усменог казивања, и помаже им да синтетишу своја досадашња знања. Групни рад приликом обраде ове наставне јединице резервисан је за рад код куће, који ће се коментарисати на следећем часу. У завршном делу часа ученици се случајним одабиром деле у четири групе од којих ће свака добити припремљене наставне листове са легендама и народним веровањима о змији и њеном свлаку, Месецу, Сунцу и ветру. Наставне методе које користимо приликом обраде народне бајке „Змија младожења” јесу монолошка, дијалогска и текст-метода. Читанка, табла, креда, истраживачки задаци, припремљени наставни лист и материјал са легендама и веровањима о змији и њеном свлаку, Месецу, Сунцу и ветру, су наставна средства која ће се употребити на часу обраде бајке "Змија младожења".

1. НАСТАВНИ ЦИЉЕВИ

1.1. Образовни циљеви: Упознати ученике са народном бајком „Змија младожења”. Истраживати уметничке чиниоце у тексту и откривати побуде за естетско доживљавање. Поред ових естетских оквира, образовни циљеви односе се и на сазнање неких домена објективне стварности: међуљудских односа, људских карактеристика. Ученици се подсећају народног стваралаштва, његовог значаја и лепоте. Упућују се на значај и вредност сакупљачког и издавачког рада Вука Стефановића Караџића. Ученици сазнају о контексту извођења народног стваралаштва и начинима његовог преношења. Обновљају и утврђују карактеристике бајке као приповедне форме; уочавају формулативан почетак и завршетак бајке, чаробне предмете и ликове, борбу добра и зла, персонификацију, епизоде, понављања, принцип тројства и градацију која се помоћу њега остварује. Проучавање мотивске структуре бајке: проналажење фантастичних мотива као и елемената животне стварности и реалног света; уочавање њиховог преплитања на којем се гради радња. Оспособљавање ученика за уочавање и разумевање поступака главних актера. Детаљно проучавање главног лика; сазнавање о психолошкој продубљености главног лика и објашњење мотивације његових поступака и поступака осталих јунака; упоређивање и процењивање ликова бајке. Ученици уче да успоставе паралелу између позитивних и негативних ликова. Тумачење непознатих и архаичних речи које се у бајци појављују. Упућивање ученика на широку распрострањеност неких мотива који се у бајци појављују:

чедо које није уобичајен пород, змија младожења, борба добра и зла. Истицање идејне уопштености бајке.

Смењивањем анализе и синтезе приликом тумачења, ученици овладавају бајком и проналазе њене основне идеје и поруке.

1.2 Васпийни циљеви: Доживљавање естетског и усвајање етичких вредности дела. Читајући и анализирајући бајку, иако је све остварено преко фантастичних елемената, ученици се суочавају са последицама до којих одређени облици понашања могу довести. Иницијална формула бајке наводи ученике да закључе о њеној свевремености и могућности примене порука које нам бајка пружа и на њихову свакодневницу. Обрадом бајке јачати код ученика убеђење да ће добро у животу увек победити ако се људи за њега предано залажу. Кроз тумачење и анализирање ликова, главне јунакиње и друге царева жене, ученици се васпитавају у духу да ће зло увек бити кажњено, а упорност, истрајност и снага воље увек награђени. У свест ученика уграђују се поруке да срећу у животу не треба чекати него се за њу борити и изборити. Идентификацијом са главном јунакињом бајке ученици схватају да нема препрека, ни природних ни друштвених, које људска воља и ум вођени правим вредностима не могу савладати. Радити на развијању животног оптимизма. Трудићу се да ученици доживе и схвате народну бајку као приповетку високе уметничке вредности и подстицати их да у њој открију што више порука. Код ученика се развија љубав према народном стваралаштву и побољшава квалитет њихових читалачких избора.

1.3 Функционални циљеви: Навикавати ученике да присније доживљавају народну прозу, да запажају и објашњавају њена уметничка својства. Развијање смисла за анализу бајке као епског дела и као приповедне форме која има своје посебне одлике и уметничку вредност: ученици уче да препознају у тексту главне карактеристике бајке, уочавају иницијалну и финалну формулу бајке, прате етапе у развоју радње. Развијати креативни и истраживачки приступ уметничком делу. Изражајним читањем бајке побољшава се њена рецепција и разумевање, као и могућност да сами приступе изражајном читању у другим ситуацијама, на основу онога што су имали прилике да чују. Анализа бајке делује и на плану увежбавања препознавања стилских фигура: персонификације и градиције. Ученици све стилске карактеристике бајке уочавају у тексту и тако се уче да своје тврдње поткрепљују примерима. Проналажењем сличности и разлика са бајком Биберче, стичу навику да анализи књижевног дела прилазе и са стране поређења и повезивања са другим књижевним делима. Тумачењем поступака и психичких стања главне јунакиње, ученици детаљно приступају анализи ликова и тиме се оспособљавају да активно учествују у интерпретацији књижевног дела.

2. ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ¹³¹

1. Обновите шта је то бајка и које су њене главне карактеристике.
2. Прочитајте бајку „Змија младожења” у целини.
3. Спремите се за казивање својих уметничких доживљаја народне бајке
4. „Змија младожења”. Образложите утиске, осећања и мисли које је она у вама пробудила.
5. Пронађите и протумачине непознате речи из текста.
6. Издвојите фантастичне мотиве и чудесне догађаје у бајци и објасните њихову уметничку улогу.
7. Помоћу којих мотива је обликован стваран свет у бајци? Чиме се он одликује? Чегу у њему има, а чега нема?
8. Шта је у бајци добро, а шта зло? Који су ликови оличење добра, а који зла?
9. Чиме су мотивисани поступци ликова у бајци?
10. Ко је главна јунакиња бајке? Због чега она пристаје да се уда за змију? По чијем наговору делује? Које су њене битне особине? Да ли је њена упорност награђена, и чиме? Ко су у бајци њени помоћници?
11. Јунакињу бајке на њеном путу помажу Сунце, Месец и ветар. Објасните њихову улогу. Такође, од великог значаја је помоћ њихових мајки. Објасните чиме је та помоћ мотивисана.
12. Објасните функцију поклона које јунакиња добија од фантастичних бића. Како она користи те поклоне? Шта из тих поступака можемо закључити о њеној личности?
13. За коју особину је јунакиња бајке кажњена, а за коју награђена? Како се у бајци кажњава зло? Како се бајка завршава?
14. У чему је васпитна вредност бајке? На којим вредностима бајка инсистира, какве нам поуке пружа?
15. Обратите пажњу на битније стваралачке поступке: Колико помагача има јунакиња на свом путу? Колико ноћи јунакиња проводи са царем у постељи на крају бајке? Колико година носи дете змије младожење? Издвој епизоде које се у овој бајци развијају. Који се делови у овим епизодама понављају? Која је функција ових епизода на плану приповедања? Размислите шта се оваквим успоравањем могло постићи у ситуацијама када се бајка није читала, већ причала непосредно пред публиком?
16. Како змија долази на свет? У којим још познатим бајкама мајка добија чедо које није уобичајен пород? Подсети се бајке *Биберче*. Упореди, шта чини Биберче и како, а

¹³ Истраживачки задаци подељени су ученицима неколико дана пре часа на коме се бајка обрађује.

шта змија младожења. Шта је још заједничко, а шта различито у овим народним бајкама?

3. ВРЕМЕНСКА СТРУКТУРА ЧАСА:

Уводни део часа (3 минута)

Главни део часа (37 – 39 минута)

Завршни део часа (5 минута)

1. Разрада временске структуре часа

1.1 Уводни део часа:

Након уписивања часа и одсутних ученика, најављујем да ћемо данас обрадити народну бајку „Змија младожења“ и исписујем на табли наслов бајке.

Почињем са ученицима кратак разговор о бајкама. Ученике ћу навести да се сете појединих народних бајки које су обрађивали у основној школи или самостално читали: *Баш-челик, Ђаво и његов шегрт, Немушти језик, Чардак ни на небу ни на земљи, Међедовић, Златоруни ован...*

Разговараћемо о питањима: *Шта је то бајка? Чиме нас то бајке привлаче? На шта карактеристично у бајкама наилазимо, односно која су својства бајке?*

Могући одговори су да нас бајке привлаче нестварним догађајима о којима се у њима приповеда или тиме што у бајкама на крају увек добро побеђује зло. Што се тиче питања о карактеристикама бајке као приповедне форме, ученици ће вероватно говорити о обележјима које су запазили у другим бајкама обрађиваним у основној школи, попут: карактеристичне формуле на почетку: „Био једном један...“, или на крају бајке: „Живели су срећно до краја живота“; нестварна бића и нестварни догађаји; јунаци који успешно савладају све препреке ; радња никада није смештена у одређено време и простор; ликови никада немају имена; употреба карактеристичних бројева; чаробни предмети; добро побеђује зло и слично.

Поставићу ученицима питање: *Ко је код нас сакупљао и записивао народно стваралаштво (народне бајке, јуначке песме, пословице, загонетке),* и очекујем да ће успешно препознати да је реч о Вуку Стефановићу Караџићу.

Казујем им да је бајка најразвијенија усмена приповедна врста. По Вуку, бајке, или како их он назива „женске приповетке“, одликују се тиме што „приповедају којекаква чудеса што не може бити“, тј. да бајке износе немогуће догађаје.

1.2 Главни део часа:

Најављујем ученицима да ћу им прочитати бајку и упућујем их да обрате пажњу на ликове, мотиве, етапе у развоју радње, мотивацију јунака.

Изражајно читам бајку. (Иако је читање бајке код куће било један од истраживачких задатака који су подељени ученицима, читању приступам како бих освежила утиске које је бајка оставила на ученике и како би самим тим били спремнији за разговор о делу.)

Након читања разговарамо о првим општим утисцима, и о непосредном доживљавању текста.

Подстицаји могу да буду у виду питања: *Реците ми своје утиске о бајци? Како је она на вас деловала? Каква осећања и мисли је бајка пробудила у вама? Са којим сте се јунаком током читања бајке поистоветили и зашто? На који начин су поступци главне јунакиње утицали на ваше веровање да ће остварити свој циљ?*

Подстицани овим и сличним питањима ученици ће казивати и објашњавати своје утиске. Очекујем да кажу да им се бајка свидела, да им је била занимљива: обилује изненађењима, дуго им је држала пажњу... Поистоветили су се са главном јунакињом на њеном путу пуном препрека и веровали да ће остварити свој циљ и доћи до свог супруга, зато што је била одлучна и истрајна.

Тражим од ученика да наведу непознате речи, ако су их пронашли у тексту, и уколико постоје неке нејасноће помажем им у тумачењу. (Ученицима ћу на крају часа поделити листове са извученим непознатим речима из текста и објашњењима истих, како се не би време за анализу дела додатно трошило на записивање и преписивање са табле.)

Настојаћу да ученици запазе реалистичне детаље у бајци и да истакну ситуације, осећања и поступке у којима се веродостојно одражава реални живот.

Пронађите у тексту помоћу којих мотива је обликован стварни свет у овој бајци? Чиме се он одликује? Чегу у њему има, а чегу нема?

Очекујем да ће ученици као реалне чињенице у бајци истаћи: постојање царских породица; немогућност жене да затрудни; мајчинска љубав; кажњавање радозналости жене; љубав жене према мужу; љубав жене према породу; женина упорност; помагање итд. Као један од доминантних реалистичних мотива ученици ће истаћи љубав жене према мужу, која је основни мотив и покретач свих акција главне јунакиње. У овом реалном свету често нема задовољења правде, остварења онога што желимо, о чему сањамо, и ти сурови услови реалног живота наводе човека да машта.

У бајци наилазимо на обиље фантастичних појединости. Упућујемо ученике да их проналазе у тексту и коментаришу:

Издвојите фантастичне мотиве и догађаје на које наилазимо у овој бајци? Чему ове фантастичне појединости доприносе и која је њихова уметничка вредност и функција?

У разговору, ученици ће давати одговоре: Почевши од рађања змије, односно мотива када мајка добија чедо које није уобичајен пород сусрећемо многе фантастичне мотиве:

девојка се удаје за змију; змија се ноћу претвара у младожењу; девојка затрудни са змијом и носи дете три године... Затим, фантастичном слоју бајке припадају и сусрети јунакиње са Сунцем, Месецом и ветром, као и њиховим мајкама, и то што ова небеска тела и природне појаве говоре и што се у бајци појављују у функцији помоћника главне јунакиње. Такође, ученици ће вероватно поменути и све златне предмете које јунакиња добија на дар од Сунчеве, Месечеве и ветрове мајке. Још један од фантастичних мотива је и тај што јунакиња на крају рађа „златоруко и златокосо мушко чедо“.

Очекујем да ће ученици закључити да сви ови фантастични елементи обогаћују необичан свет бајке занимљивим преокретима и догађајима. Такође, фантастични детаљи одржавају нашу пажњу и додатно побуђују радозналост код читалаца.

Помоћу чега тумачимо фантастичне мотиве у бајци? Шта је разлог човековог маштања? Шта нам раскошан фантастични слој бајке говори о народу и његовом духовном богатству?

Фантастични мотиви свет бајке употпуњују човековим сазнањима о магијској природи и значају лепоте, о скривеним снагама човека и природе, али и о злу које вреба на сваком кораку. Такође, напоменућу да се обиље измаштаног у бајци може објаснити човековом немоћи да у суровим условима живљења створи свет према својим потребама и жељама. У фантастичном слоју бајке треба видети и израз великог духовног богатства народа.

У каквом су односу реални и фантастични мотиви у бајци? Шта тај однос изражава?

Можемо видети да се у бајци преплићу реални и фантастични мотиви. На тај начин изражава се тежња за бољим животом, оним измишљеним. Само у таквом, измишљеном свету може да буде остварена љубав, награђена врлина и успостављена правда.

На табли исписујем реалне и фантастичне мотиве који се срећу у бајци.

Наводићу ученике да запажају како у бајци поједини предмети и појаве имају чаробну моћ.

Које ствари и предмети у бајци имају чаробну моћ? Која је симболика ових предмета? Која је њихова улога на плану развоја радње?

Очекивани одговори су: златна преслица са златном кудељом и златним вретеном; златна квочка са пилићима; златни разбој са златном пређом и чекрком. Ови предмети које је јунакиња добила од Сунчеве, Месечеве и ветрове мајке помажу јој да превазиђе препреке на које наилази и да се до краја избори за свој циљ. Ови предмети су заправо кључни покретачи расплета радње. Што се њихове симболике тиче, очекујем да ће ученици закључити да су ови златни предмети жуђено богатство до којег се не може лако доћи.

Где то видимо у тексту?

Очекујем да ће ученици навести пример са краја бајке, када царица (друга жена змије младожење) каже: „О Боже мој! Ја сам царица, па немам златног разбоја ни преслицу, ни златне квочке ни пилића“; као и чињеницу да јунакиња бајке ове предмете добија од бића као што су Сунчева, Месечева и ветрова мајка.

Шта ови предмети значе за царицу, а шта за јунакињу тј. невесту змије младожење? Шта можемо закључити о овим ликовима на основу односа који имају према златним предметима?

Очекивани одговор је: За јунакињу бајке, ови предмети не значе ништа сем средства да дође до свог циља, односно да поврати вољеног супруга. Са друге стране, за царицу су ово чисто материјалне вредности коју нико сем ње, зато што је она царица, не би смео да поседује, и зато је спремна да уради све како би дошла до њих. Из овога можемо увидети да је царица површна особа коју интересује само материјална вредност, а да јунакињу бајке воде неки виши, духовни мотиви – љубав према мужу, жеља да напакон роди.

Упућујем ученике да откривају особине главне јунакиње. Подстаћи ћу их да особине траже размишљајући и одговарајући на следећа питања:

Ко је у бајци главни јунак, змија младожења или његова невеста? Због чега главна јунакиња пристаје да се уда за змију? По чијем је наговору деловала? За шта је кажњена? Које јој се особине могу приписати? Шта је мотивише?

Очекујем да ће ученици препознати да је главни јунак у бајци не змија младожења, по којем је бајка названа, него његова невеста. Главна јунакиња пристаје да се уда за змију јер је сирота (овде видимо на делу још један од карактеристичних мотива из народних бајки – сироти младић се жени краљевом ћерком или се сиротица удаје за краљевића). Главна јунакиња делује по наговору младожењине мајке. Она је желела да јој муж и дању буде онако леп као ноћу, и кажњена је за своју радозналост.

Што се тиче питања о особинама главне јунакиње очекујем да ће ученици навести: младост; радозналост; доброту; упорност; снагу; истрајност у савлађивању препрека; мудрост; сналажљивост; издржљивост. (За сваку од наведених карактеристика тражићу од ученика да истакну у ком делу текста су препознали ту особину главне јунакиње.)

На табли уредно исписујем наведене особине главне јунакиње.

Ко је помогао девојци у остваривању њеног циља? Чиме се та помоћ може објаснити? Шта из бајке сазнајемо о овим ликовима?

Очекујем да ће ученици поменути првенствено Сунчеву, Месечеву и ветрову мајку. Образложење мотивације њихове помоћи лежи у реалном слоју ове бајке. Њихови мотиви су чисто људски, у њима нема ничега фантастичног. Чисто саосећање жене према жени, мајке према мајци, наводи мајке Сунца, Месеца и ветра да помогну главној јунакињи.

Сунце, Месец и ветар представљени су врло занимљиво. Иако су небеска тела и природне силе, иако имају прегледност над целим светом и помало су застрашујући, они врло лепо примају девојку и прихватају да јој помогну.

Уколико нису приметили истичем ученицима и улогу двојице царевих стражара, без којих расплет не би био могућ.

Шта на плану радње представљају сусрети са фантастичним бићима? Шта је заједничко у овим сусретима?

Сусрети са овим бићима истовремено су и посебне епизоде у бајци. Заједничко овим сусретима јесу сценарији по којима се они одигравају. Такође, понављају се и читаве реченице које изговара главна јунакиња, али и Сунчева, Месечева и ветрова мајка.

Какву улогу ове епизоде имају на плану радње? Шта се овим епизодама могло постићи у временима и ситуацијама када бајка није читана већ причана пред публиком?

Што се тиче радње, ове епизоде је неминовно успоравају, а очекујем и да ће ученици препознати да је причање оваквих епизода у ситуацијама када се бајка није читала већ причала доприносило одржавању пажње слушалаца и извесне напетости у очекивању даљих догађаја односно расплета бајке.

Када су у питању битнији стваралачки поступци, упућујем ученике да откривају принципе тројства и градације:

Колико година јунакиња носи дете змије младожење? Колико помагача има на свом путу? Колико ноћи проводи са царем у постељи?

Очекујем да ће ученици одговорити да је у питању број три, и да је одговор на сва ова питања управо чаробан број три. У питању је принцип тројства који условљава епско понављање (у епизодама са Сунчевом, Месечевом и ветровом мајком). Такође, принцип тројства омогућава успешну примену градације, а управо градација даје живост приповедању. Препреке у бајци су градацијски поређане: Сунце, Месец, ветар, царица.

Како се назива стилско средство помоћу којег се неживим бићима, предметима или појавама приписују карактеристике живих бића и где то у тексту можемо препознати?

Очекујем да ће ученици препознати персонификацију и навести ситуације у тексту где је можемо препознати: змија која говори и хоће да се жени; Сунце, Месец и ветар који се враћају уморни, љути, који говоре као и њихове мајке.

Радња ове бајке, као и многих других, заснована је на борби добра и зла, позитивних и негативних ликова.

Шта је у бајци оличење добра, а шта зла? Ко је носилац позитивних, а ко негативних карактеристика? Како се завршава бајка? Ко је у њој награђен, а ко кажњен?

Очекујем да ће ученици одговорити да је добро у бајци у Сунчевој, Месечевој и ветровој мајци, као и у главној јунакињи. Носилац негативних карактеристика је царица односно друга жена змије младожење; она се појављује као последња и најтежа препрека у остваривању љубави између жене и змије младожење.

И ова бајка има срећан завршетак. Цар оставља земљу и царицу и са првом женом враћа се у своје царство. Победа прве царевој жене није дошла сама од себе, већ је она плод дуготрајне борбе. У бајци су награђене моралне карактеристике: врлина је победила и тиме је задовољен етички принцип. Истрајност, упорност главне јунакиње, љубав према мужу, помагање (Сунчевој мајци), мајчинска љубав, победа над оним што ју је снашло, чине етички темељ ове бајке и значајан су чинилац њене уметничке вредности.

Тумачење ове бајке, нарочито када је у питању мотив истрајности, борбе добра и зла и победе добра над злим, покреће ученике на размишљање.

С обзиром да се на овај начин остварује најважнији од свих циљева, а то је усвајање одређених моралних вредности, разговор о поукама бајке следи на самом крају аналитичког рада на њој.

Питањима подстичем ученике на размишљања и саопштавања којима се долази до синтетичких судова о овој бајци:

Која је основна мисао и вредност коју нам ова бајка пружа? Које су поуке које из ње можемо извући? Које животне истине можемо употребити да означимо идеје ове бајке?

Очекивани одговори:

- Добро увек побеђује зло.
- Могуће је изборити се против злих људи и лоших сила, али уз много напора и труда.
- Пут до циља није лак јер се зло може појавити и тамо где га не очекујемо.
- Правда и истина су споре, али достижне.
- Срећу не треба чекати, већ се за њу треба борити.
- Човек може да погрешити, али се увек мора трудити да исправи своје грешке.
- Упорност и истрајност се увек исплате и све врлине бивају награђене.
- Добро ће победити ако се људи за њега залажу и боре.
- На табли записујем неке од поука бајке.

1.3 Завршни део часа:

У завршном делу часа тражим од ученика да закључе, односно у обрађеној бајци препознају неке од основних карактеристика бајке као приповедне форме, наведених на почетку часа, као и да доносе закључке о идејном уопштавању бајке.

Дакле, шта од основних карактеристика бајке као приповедне форме које смо навели на почетку часа можемо пронаћи у овој бајци?

Очекујем да ће ученици навести уводну и завршну формулу бајке; необичан пород који царица добија; принцип тројства; савлађивање препрека; добро које побеђује; чудесне предмете.

Уколико ученици нису уочили, напомињем им још један елемент карактеристичан за бајке, а који се може препознати и у овој: нарушена хармонија са почетка опет се успоставља на крају бајке.

Подстичем их на закључке питањима: *У којој земљи живе јунаци ове бајке? Када се то што је испричано догодило? Шта је са личним именима људи? Какву уметничку улогу има та неодређеност и уопштеност?*

Радња у бајци просторно (географски) неодређена и нелокализована. Не помиње се име државе у којој јунаци живе, нити они имају своја имена. Догађаји у бајци су временски неодређени; време се осим бројем три мери и „подераним гвозденим опанцима и сатртим гвозденим штапом“. Једино што знамо је да су се догађаји у бајци дешавали у неодређеној прошлости, на шта нас упућује и уводна формула: „Била једном...“; не помињу се историјски догађаји и године, векови. Ово значи да је радња бајке „покретљива“ и да се може сместити у

било који крај света и у било које време. На овај начин се сугерише идејно уопштавање бајке.

У којој се још народној бајци коју сте радили у основној школи појављује мотив рађања чеда које није уобичајен пород? Шта је заједничко овим бајкама?

Очекујем да ће се ученици сетити бајке *Биберче* коју су обрађивали у основној школи. Заједничко овим бајкама, поред мотива рађања чеда које није уобичајен пород (након што мајка која не може да роди моли Бога за дете, ма какво оно било), јесте и завршетак бајке, када се јунак, уместо у облику у којем је од куће пошао, кући враћа као нормалан младић (Биберче се кући враћа као велики, а змија младожења као момак уместо змије).

Такође, напомињем ученицима да је интернационални мотив о змији младожењи, обрађен у овој народној бајци, један од најраспрострањенијих у свету. Присутан је у најразличитијим врстама текстова, а најчешћи је у бајкама, епским песмама, предањима и баладама.

С обзиром да мотив борбе добра и зла представља окосницу идејног света бајке, истаћи ћу ученицима и то да је овај мотив поред своје константне присутности у народном стваралаштву, иначе веома заступљен у књижевности. Протеже се од старе па све до савремене књижевности. Овај мотив ће због своје универзалности увек имати своје место у делима писаца.

На самом крају часа предлажем ученицима да, уколико желе, у библиотеци пронађу и прочитају епску народну песму „Змија младожења” коју је записао Вук Стефановић Караџић, и да упореде догађаје који су представљени у народној епској песми са онима у народној бајци.

Такође ученицима подељеним у групе делим и материјал са легендама и веровањима које у народу постоје о: змији, њеном свлаку, Месецу, Сунцу, ветру.

Литература

1. Стишовић Миловановић, Радуловић и Живковић, 2012: Др Ана Стишовић Миловановић, Др Оливера Радуловић и Др Вукосава Живковић, *Читанка за први разред гимназија и средњих школа*, д.о.о. Едука; Београд, 2012 (и каснија издања).
2. Стишовић Миловановић, Радуловић и Живковић, 2012: Др Ана Стишовић Миловановић, Др Оливера Радуловић и Др Вукосава Живковић, *Читанка за први разред гимназија и средњих школа*, д.о.о. Едука; Београд, 2012.
3. Илић, 1988: Павле Илић, *Српски језик и књижевност у наставној теорији и пракси*, Змај; Нови Сад, 1988;
4. Николић, 2010: Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, пето издање, Завод за уџбенике и наставна средства; Београд, 2010.
5. Деретић, 2007: Јован Деретић, *Историја српске књижевности*, четврто издање, Sezam book; Београд, 2007;
6. Пешић, Милошевић-Ђорђевић, 2011: Радмила Пешић, Нада Милошевић-Ђорђевић, *Народна књижевност*, друго издање, Требник; Београд, 2011;

7. Милошевић-Ђорђевић, 1971: Нада Милошевић-Ђорђевић, „Змија младожења, змај љубавник“ у књизи *Заједничка тематско-сижејна основа српскохрватских неисторијских епских песама и прозне традиције*, Филолошки факултет; Београд, 1971;
8. Самарџија, 2005: Снежана Самарџија, „Којекаква чудеса што не може бити“, предговор у књизи *Антологија народних бајки*, Политика; Београд, 2005.

Marija Stevanovic
Teacher of Serbian language and literature
Partizanski put 21, 17500 Vranje

PROCESSING FOLK TALES „ZMIJA MLADOŽENJA“

Abstract: Through the interpretation of the fairy tale “Snake the groom” students will be prominent features of a fairy tale they already know. We will demonstrate and other characteristic of folk tales which are not yet familiar to the students: method of themes developing, a comparison of this fairy tale with literary works that have similar themes, spotting the flow of story line and distinguishing between main and minor moments of this epic literary work. Through the interpretation of this fairy tale we will emphasized a characteristic of some narrative proceedings. Through the conversation with students we will also indicate on spot in the text which tell us about the action and behavior of the main actors. We will also mark a spot in the text in which we can find interesting consideration about man and life. The educational work on interpretation of this fairy tale has been shown that methods of interpretation should not be repeated. The way in which we approach the literary work depends on his characteristic. Among others objectives of the class should be set aside training of students for independent reading and comprehension and experiencing of reading, as well as adoption of literary notions provided for curriculum for a certain class.

Keyword: folk fairy tale, educational aims, pedagogical aims, functional aims, analysis of characters, sentence of fairy tale.

Рај је примљен 03. 12. 2016. године, а рецензиран 05. 03. 2017. године.